

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 8 ΙΟΥΝΙΟΥ 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Εθνικές γαίες
- β. Οργανικός Νόμος
- γ. Εθνικόν Κομιτάτον

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Θεμελιωτής και πρώτος διοικητής της Εθνικής Τράπεζας (1841) υπήρξε ο Εϋνάρδος.
- β. Με το Σύνταγμα του 1864 ορίστηκε ως πολίτευμα της Ελλάδας η συνταγματική μοναρχία.
- γ. Στις βουλευτικές εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 ηττήθηκε το κόμμα των Φιλελευθέρων.
- δ. Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας συντάχθηκε κατά το πρότυπο του ισχύοντος τότε ελληνικού συντάγματος.
- ε. Κατά την περίοδο της αρμοστείας του Αλ. Ζαΐμη επανήλθε η πολιτική ομαλότητα στην Κρήτη.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια προϊόντα εξήγαγε η Ελλάδα κατά τον πρώτο αιώνα της ανεξαρτησίας της και ποια ήταν η σημασία του καθενός στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες ήταν οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφέρετε:

- α. τους λόγους για τους οποίους οι Έλληνες προχώρησαν στην οργάνωση πελατειακών δικτύων κατά την προεπαναστατική περίοδο (μονάδες 13) και
- β. τον ρόλο της οικογένειας στη διαμόρφωση των πελατειακών δικτύων κατά την ίδια περίοδο (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο βαυαρός λόγιος Friedrich Thiersch, που έχει έρθει σε στενή επαφή με ελληνικές πολιτικές ομάδες το 1832, έδωσε μια κλασική περιγραφή του συστήματος των πελατειακών σχέσεων:

«Για να κατανοήσει κανείς τη φύση αυτού του συστήματος των πελατειακών σχέσεων και τις υποχρεώσεις που επέβαλλε στους προστάτες, πρέπει να κατανοήσει σε ποια κατάσταση είχαν αφήσει την κοινωνία στην Ελλάδα οι αιώνες, οι χιλιετίες ίσως. Αφού δεν υπήρχε κεντρική εξουσία ικανή να ελέγχει και να υπερασπίζεται τους ανθρώπους, καθένας ήταν αναγκασμένος να αναζητεί αλλού στήριγμα και προστασία. [...] Ύστερα, ο απομονωμένος άνθρωπος έπρεπε να εξασφαλίσει μια θέση ανάμεσα στους άλλους. Ανάλογα με το πόσο αδύνατος ή δυνατός αισθανόταν, γινόταν οπαδός κάποιου ισχυρού, ή συγκέντρωνε ο ίδιος οπαδούς γύρω του».

John A. Petropoulos, *Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο (1833-1843)*, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 1997, σελ. 67.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Φυσικούς και αξιόπιστους συμμάχους σε έναν κόσμο γεμάτο κινδύνους έβρισκε κανείς [...] στην οικογένεια. Η οικογένεια που περιλάμβανε πολλές γενεές και κλάδους συνήπτε κατά κανόνα οριζόντιες συμμαχίες με άλλες οικογένειες ή πρόσωπα της ίδιας κοινωνικής θέσης και κάθετες με υψηλότερα ιστάμενους πάτρονες και με τις οικογένειές τους, οι οποίες με τη σειρά τους ανήκαν στην πελατεία ανδρών με επιρροή. [...]

Πέντε θεσμοί συντηρούσαν τις οριζόντιες συμμαχίες οικογενειών, δημιουργούσαν αλληλεγγύη στις κάθετες, ιεραρχικά δομημένες πελατειακές ενώσεις και υποχρέωναν τα μέλη τους να τηρούν ορισμένους κανόνες συμπεριφοράς: γάμος, υιοθεσία, αδελφοποιία και κουμπαριά σε γάμο ή βάπτιση με κάποιον ισχυρό.

Gunnar Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936* (μετάφραση: Θόδωρος Παρασκευόπουλος), Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2004, τ. 1, σελ. 63-64.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε τον ρόλο του εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη του Πόντου κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20^{ού} αιώνα.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το εμπόριο εξακολούθησε να διεξάγεται στις πόλεις Τραπεζούντα και Αμισό. [...] Εμπορικά λιμάνια στον Πόντο ήταν η Κερασούντα, τα Κοτύωρα, η Οινόη, τα Σούρμενα κ.ά. Στην Τραπεζούντα το 1869 η αξία των εισαγωγών είχε φθάσει στα 62.787.464 φράγκα, με χώρες προελεύσεως κατά σειρά: Αγγλία, Περσία, Γαλλία, Ρωσία, Ελβετία και προτελευταία την Ελλάδα με 131.150 φράγκα, και των εξαγωγών στα 37.901.438 φράγκα, με προορισμό κατά σειρά: Περσία, Κωνσταντινούπολη, Ρωσία, Γαλλία, Καύκασο κ.ά.

Οδυσσεύς Λαμψίδης, «Πόντος», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1977, τ. ΙΓ', σελ. 435.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Στον Πόντο η οικονομική δραστηριότητα περιοριζόταν στην παραλιακή ζώνη και σ' αυτή πάλι ήκμαζε το ελληνικό στοιχείο. Το σπουδαιότερο κέντρο ήταν η Τραπεζούντα, που βρισκόταν στο τέλος του χερσαίου δρόμου και στο επίκεντρο της επικοινωνίας της Περσίας και της Κασπίας με όλη τη Μικρά Ασία και με τη Δύση. Το εμπόριο της Τραπεζούντας αναπτύχθηκε ιδιαίτερα από το 1883, όταν η Ρωσία απέκλεισε την οδό μέσω Καυκάσου στο περσικό εμπόριο, μέχρι το 1906, οπότε αποκαταστάθηκε πάλι η επικοινωνία μέσω Ρωσίας. Στο διαμετακομιστικό εμπόριο της Τραπεζούντας η ελληνική ναυτιλία έπαιζε σημαντικό ρόλο -ερχόταν τρίτη στις εισαγωγές και εξαγωγές στο λιμάνι της πόλεως. Υπήρχε υποκατάστημα της Τράπεζας Αθηνών, ενώ οι ντόπιοι μεγάλοι τραπεζικοί και εμπορικοί οίκοι των Γ. Καπαγιαννίδη, αδελφών Φωστηροπούλου και των Θεοφύλακτου και Λεοντίδη ήλεγχαν την οικονομική ζωή του τόπου. Δεύτερη σε σημασία ερχόταν η Αμισός που ήκμαζε ως κέντρο εξαγωγής καπνού και διέθετε και αυτή υποκατάστημα της Τράπεζας Αθηνών. Η Κερασούντα και τα Κοτύωρα ήκμαζαν επίσης· και εκεί το εμπόριο ήταν στα χέρια των Ελλήνων.

Ελένη Κατσιαδάκη-Γαρδίκια, «Μικρά Ασία», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1977, τ. ΙΔ', σελ. 372.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Όσον αφορά στην Αμισό, που βασιζόταν περισσότερο στην αγροτική παραγωγή της ενδοχώρας της -ήταν άλλωστε ιδανική η θέση της, για να εξυπηρετεί την κεντρική Ανατολία- οι εξαγωγές από το λιμάνι της αυξήθηκαν εντυπωσιακά χάρις σε συγκεκριμένα προϊόντα, όπως κυρίως τον καπνό, το σιτάρι, το αλεύρι και τη βρόμη, ενώ το ύψος των εισαγωγών δεν μεταβλήθηκε

σημαντικά, καθώς άλλα προϊόντα μειώθηκαν (βαμβακερά και μάλλινα είδη, μέταλλα), και άλλα αυξήθηκαν (καφές, είδη σπιτιού και ζάχαρη).

Το λιμάνι της Κερασούντας, σε εξαιρετικά ευνοϊκή θέση για τις κεντρικές επαρχίες της Μ. Ασίας, παρουσιάζεται αναλογικά ως το πιο αποδοτικό στο εισαγωγικό και το εξαγωγικό εμπόριο.

Κυριάκος Χατζηκυριακίδης, «Η οικονομία του βιλαετίου Τραπεζούντας μέσα από τις εμπορικές εκθέσεις του Βρετανού Προξένου Alfred Billotti (1873-1885)», στο Θεοδόσιος Αρ. Κυριακίδης και Κυριάκος Στ. Χατζηκυριακίδης (επιμ.), *Ο Πόντος στην ύστερη Οθωμανική Αυτοκρατορία (1774-1908): Κοινωνία και Οικονομία*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2018, σελ. 77.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μην γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**